

na uwadze prace badawcze zmierzające do wyhodowania odmian odpornych na uszkodzenia powodowane przez owady i udoskonalenie zabiegów agrotechnicznych. Istotne znaczenie może też mieć właściwe kształtowanie agrocenoz, w tym odpowiedni płodozmian, wprowadzenie do uprawy gatunków roślin będących naturalną osłoną przed szkodnikami (wykorzystanie zjawiska alleopatii), stosowanie fitocydów, a wreszcie w uprawach szklarniowych, w sadach i warzywnikach kształtowanie optymalnego metabolizmu roślin przez nawożenie organiczne. Jednak te zagadnienia na tegorocznej sesji były w zasadzie pomijane.

Andrzej Bednarek

**IX Sympozjum Sekcji Entomologii Leśnej Polskiego Towarzystwa
Entomologicznego i Komisji Ochrony Zasobów Leśnych Polskiego
Towarzystwa Leśnego
Karpacz 12 - 14 X 1981 r.**

W październiku 1981 r. odbyło się kolejne Sympozjum Sekcji Entomologii Leśnej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, po raz drugi zorganizowane wspólnie z Komisją Zasobów Leśnych Polskiego Towarzystwa Leśnego, którego tematem były zagadnienia ochrony lasów przed szkodliwymi owadami w górach. Specyfika terenów górskich sprawia, że zagadnienia te kształtują się odmiennie aniżeli na obszarach niżowych. Ponadto w ostatnich latach obserwuje się w lasach górskich masowe pojawy takich owadów szkodliwych, które dotychczas nie wykazywały tendencji gradacyjnych. Warto przypomnieć, że podobna tematyka była osnową obrad poprzedniego, VIII Sympozjum w Zakopanem na Kalatówkach we wrześniu 1980 r; wzbudziła ona żywe zainteresowanie i spowodowała przyjęcie propozycji poświęcenia tym zagadnieniom również następnego spotkania entomologów z leśnikami.

W IX Sympozjum Sekcji Entomologii Leśnej PTEntomol. w Karpaczu wzięło udział 37 uczestników, którzy reprezentowali wyższe uczelnie i placówki Polskiej Akademii Nauk, Instytutu Badawczego Leśnictwa, dyrekcje parków narodowych oraz administrację leśną (okręgowe zarządy lasów państwowych). Wzięli udział w obradach gospodarze terenu, a więc dyrektor Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych we Wrocławiu — M. Gniewek, oraz dyrektor Karkonoskiego Parku Narodowego — C. Jurczyszyn. Zebrani z żalem przyjęli wiadomość, że ani prof. M. Stolina (Zvolen, CSRS), ani prof. J. Pileckis (Wilno, Litewska SRR) nie mogli przybyć na sympozjum.

Wygłoszono następujące referaty: 1) doc. Krystyna Borusiewicz — Wpływ żerowania owadów o charakterze szkodników pierwotnych na powstawanie zmian w ekosystemach lasów górskich; 2) doc. Stanisław Bałazy — Uwagi o spostrzeżeniach epizoocjologicznych w związku z gradacjami owadów; 3) inż. mgr Jerzy Honowski — Zasnują wysokogórska [*Cephaleia falleni* (Dalman)] występująca w Gorceńskim Parku Narodowym; 4) dr Alfred Borkowski — Historia badań entomologicznych w Karkonoszach; 5) prof. Zenon Capecki i inż. mgr Andrzej Zwoliński — Stan zdrowotny i sanitarny lasów Karkonoskiego Parku Narodowego; 6) doc. Kazimierz Gądek — Następstwa żeru gąsienic wskaźnicy modrzewianeczki [*Zelraphera griseana* (Hübner) — *Semasia diniana* Guenée] w świerkowych drzewo-

stanach Karkonoszy; 7) prof. Zbigniew Sierpiński — „Metoda rotacyjna” postępowania w stosunku do korników świerka w warunkach górskich i nizinnych; 8) dr Jacek Piechota — Odporność drzew leśnych na owady. Ponadto dyr. M. Gniewek przedstawił stan zdrowotny lasów województwa jeleniogórskiego, których drzewostany są silnie osłabione przez oddziaływanie emisji przemysłowych oraz żywiołowe kłęski, jak huragany i śniegołomy, a także przez daleko posuniętą degradację siedlisk.

Następnie wywiązała się bardzo ożywiona dyskusja, w której zabierali głos kol. Z. Sierpiński, A. Leśniak, K. Gądek, S. Wiackowski, A. Borkowski, Cz. Okołów, A. Fudała, S. Bałazy, J. Honowski, A. Zwoliński, K. Borusiewicz, B. Konca, R. Łukojć, T. Kazimierzak, J. Piechota i in. W dyskusji rozwinięto wiele myśli zawartych w referatach i na ich podstawie poruszono kilka problemów ważnych i istotnych dla ochrony lasów nie tylko w górach. Stwierdzono m.in., że w Polsce nie prowadzi się badań nad możliwością zastosowania grzybów patogenicznych w postaci preparatów handlowych do zwalczania szkodliwych owadów. Z występujących w kraju 80 grzybów patogenicznych około 15 gatunków nadawałoby się do tego celu. Poruszono sprawę bezpieczeństwa stosowania preparatów bakteriacyjnych, jak i konieczność podjęcia badań nad zmianami wirulencji patogena w zależności od pory roku i rozwoju gradacji owada.

Długotrwała dyskusja rozwinęła się na temat występowania zasnuji wysokogórskiej [*Cephaelea falleni* (Dalman)] w Górcach, przebiegu jej gradacji i powodowanych przez nią szkód oraz możliwości pojawu innych owadów szkodliwych, głównie szkodników wtórnych w naturalnym ciągu sukcesyjnym (np. kornik drukarz, drwalnik paskowany). W toku dyskusji mgr inż. A. Fudała poinformował, że w północnym obszarze występowania świerka w ostatnich latach obserwowano zawodnicę świerkową [*Pristiphora abietina* (Christ)], boreczniki świerkowe [*Gilpinia hercyniae* (Hartig) i *Gilpinia polytoma* (Hartig)], a na terenie nadleśnictwa Kudypy po raz pierwszy stwierdzono zasnuję świerkową [*Cephaelea abietis* (L.)].

Prof. Z. Sierpiński zasygnalizował pojawienie się jeszcze innych gatunków owadów, które nieoczekiwanie stają się niebezpieczne dla drzew leśnych. W nadleśnictwie Elk w 1979 r. w uprawach świerkowych z domieszką sosny wystąpiła zwójka skoczkóweczka albo zwójka winniczanka [*Sparganothis pilleriana* (Schiff. et Den.)], powszechnie znany i powodujący dotkliwe straty szkodnik winorośli; w 1980 r. zniszczyła ona w runie leśnym konwalię i wierzbówkę. Również niedawno wystąpił licznie na jodle w Górach Świętokrzyskich polifagiczny tarcznik, skorupik jabłoniowy [*Lepidosaphes ulmi* (L.)], pospolity szkodnik krzewów i drzew owocowych i parkowych. Pojawiła się także licznie zwójka ziołówka [*Argyrotaenia pulchellana* (Haworth) = *Argyrotaenia politana* (Haworth)] na uprawach sosnowych.

Prof. S. Wiackowski apelował o współpracę specjalistów z różnych dziedzin. Doc. S. Bałazy zauważył, że konieczne jest programowanie badań; ponadto podkreślił konieczność współpracy przedstawicieli nauki z pracownikami terenowymi, jak i spotkań w niewielkich grupach specjalistów w celu opracowywania zagadnień aktualnych i ważnych dla konkretnych obszarów kraju. Następnie dr Cz. Okołów poruszył sprawę konieczności kształcenia młodzieży (również na studiach wyższych i podyplomowych we wszystkich uczelniach w kraju) w zakresie ochrony przyrody, gdyż poziom znajomości tych zagadnień jest w społeczeństwie zastraszająco niski.

Na tle referatów omawiających faunę owadów oraz szkodniki leśne i ich zwalczanie w Karkonoszach rozwinęła się dyskusja świadcząca o rzeczywistym zainteresowaniu problemem. Poruszone zostały tematy zanieczyszczeń atmosferycznych

przez dwutlenek siarki, osłabienia drzewostanów świerkowych, powstawania szkód w reglu górnym, zagadnienia rozrodczości wskaźnicy modrzewianeczki, konieczności zmiany techniki zwalczania i przejścia w przypadku środków chemicznych na preparaty małoobjętościowe. Z terenu Karkonoskiego Parku Narodowego sygnalizowano również wzrastające liczby gąsienic wskaźnicy modrzewianeczki w fotoeklektorach — od 110 w 1978 r. do 3100 w 1981 r. Z innych obszarów Polski przekazano informację, że pomimo masowej gradacji brudnicy mniszki nie zaobserwowano w jej ciele namnożenia się poliedrozy (kryształicy). Nawiązując do referatu prof. Z. Sierpińskiego, koledzy podzielili się swymi obserwacjami i wynikami stosowania feromonów w zwalczaniu korników.

Bardzo interesujący referat dr J. Piechoty wywołał lawinę zapytań i uwag słuchaczy pod adresem referenta. Podkreślono różnicę między zasadami hodowli odmian odpornych roślin na choroby i szkodniki w rolnictwie i leśnictwie. Stwierdzono, że w Polsce jest brak specjalistów z dziedziny genetyki drzew i brak oceny genetycznej drzew (powinna być ona prowadzona głównie w rezerwatach). Od 1936 r. istnieje hodowla prewencyjna sosny, ale brak jest opracowań mogących służyć jako materiał porównawczy (za okres 45 lat!).

Podkreślano wzajemne oddziaływanie poszczególnych elementów ekosystemu leśnego, zwrócono uwagę na zjawiska allelopatii, oddziaływania fitoncydów i antybiotyków oraz na zależności w relacji roślina—owad pomiędzy poszczególnymi gatunkami drzew i niektórymi gatunkami owadów. Chociaż otrzymanie odmian drzew odpornych na ataki owadów jest bardzo trudne, to hodowla odpowiednich odmian drzew odpornych na patogeny grzybowe jest jeszcze trudniejsza. Jeden z przedstawicieli praktyki stwierdził, że mimo wielu nowych metod wprowadzanych do ochrony lasu jeszcze za mało praktyka leśna korzysta z osiągnięć nauki.

Część referatowo-dyskusyjną w pierwszym dniu obrad sympozjum zakończono późnym wieczorem, co najlepiej świadczy o dużym zaangażowaniu uczestników w przedstawioną problematykę. W drugim dniu spotkania zapoznano się w terenie z opanowanymi przez wskaźnicę modrzewianeczkę drzewostanami świerkowymi na obszarze Karkonoskiego Parku Narodowego oraz z siedliskami występowania owadobójczego grzyba *Paecilomyces farinosus* (Dicks.), likwidującego populację szkodliwej zwójki. Korzystając z okazji, zwiedzono również zabytkową świątynię „Wang” (kościółek ewangelicki w stylu norweskim z XII w.) w Bierutowicach oraz wodospady rzeki Kamieńczyk i rzeki Szklarki w pobliżu Szklarskiej Poręby. Po powrocie z wycieczki kontynuowano dyskusję.

Kończąc spotkanie, przewodnicząca obrad złożyła gorące podziękowanie gospodarzom terenu, zarówno dyrektorowi Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych we Wrocławiu mgrowi inż. M. Gniewkowi, jak i inspektorowi mgrowi inż. R. Łukojciowi oraz dyrektorowi mgrowi inż. C. Jurczyszynowi i mgrowi inż. B. Kocy z Karkonoskiego Parku Narodowego w Karpaczu za udostępnienie ośrodka szkoleniowego na obrady oraz zorganizowanie zwiedzania tak interesujących obiektów przyrodniczych.

Wszystkim uczestnikom przewodnicząca obradom doc. K. Borusiewicz podziękowała za przybycie, opracowanie i wygłoszenie referatów oraz żywą dyskusję, która jak zawsze na spotkaniach Sekcji Entomologii Leśnej PTEntomol. była rzeczowa i przebiegała w serdecznej atmosferze; kol. Zofii Kismanowskiej za trudną, lecz pełną inicjatywy i sprawną pracę włożoną w przygotowanie sympozjum.

Dyr. M. Gniewek jako gospodarz terenu stwierdził, że zarówno tematyka sympozjum, jak wygłoszone referaty i dyskusja były wyjątkowo aktualne i interesu-

jące, a również bardzo pouczające dla praktyki ochrony lasów; w gorących słowach zaprosił do ponownego wybrania terenu Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych we Wrocławiu jako miejsca jednego z kolejnych spotkań. Ustalono, że następne, X Sympozjum Sekcji Entomologii Leśnej PTEntomol., wspólne z Komisją Ochrony Zasobów Leśnych PTL, odbędzie się na terenie Polski północnej, a jego przypuszczalnym tematem będzie „Występowanie kambiofagów i ksylofagów jako szkodliwych owadów w leśnictwie”.

Krzyszyna Borusiewicz, Zenon Capecki